

במידעון זה תמצאו, מעבר לטעימה מהפעילות השוטפת שלנו, גם שני מסמכים חדשים שנכתבו על ידינו כחלק מסדרת "מסמכי בחירות" שיזמנו לקראת הבחירות לכנסת ה-21, במטרה לספק לחברי הכנסת ולציבור מידע במגוון היבטים הנוגעים לבחירות:

1. זרקור בחירות – המציג מידע ונתונים על מגוון נושאים הנוגעים לבחירות לכנסת ה-21, תוך השוואה לכנסות קודמות.
2. אחוז החסימה ושינויים שחלו בו לאורך הזמן – סקירה משווה.

מסמכים נוספים בסדרת הבחירות שלנו, עליהם אנו שוקדים בימים אלה, יראו אור בהמשך הפגרה ויועלו לאתר האינטרנט שלנו.

למידעון זה מצורף סיכום פעילות מרכז המחקר והמידע לשנת 2018. מטרת הסיכום לשתף אתכם בתמצית העשייה שהתרחשה במרכז בשנה החולפת, כמו גם בחידושים שונים ובהרחבת תחומי הפעילות שלנו לאפיקים נוספים. בשנה הקרובה, שנת 2019, נמשיך להתחדש ועל כך נעדכן בהמשך.

זרקור בחירות בישראל: לקראת הבחירות לכנסת ה-21

מתי נערכות בחירות? מה בין מפלגה, סיעה ורשימה? כיצד פועל מנגנון מימון המפלגות? אילו שינויים נערכו באחוז החסימה? באילו נסיבות מצביעים בשגרירות ישראל בעולם? כמה מהקלפיות נגישות לנכים? מי מצביע במעטפות כפולות? תשובות על שאלות אלו ואחרות אפשר לקרוא בזרקור לקראת הבחירות הקרובות.

אחוז החסימה ושינויים בו לאורך הזמן - סקירה משווה

אחוז החסימה הוא מנגנון שנקבע בחוק, שלפיו נקבע שיעור הקולות שעל מפלגה לקבל בבחירות כדי שתיוצג בבית הנבחרים. תכליתו של אחוז החסימה היא למנוע כניסת מפלגות קטנות לבית הנבחרים, ועל ידי כך לצמצם את הפיצול המפלגתי בו ולהגביר את היציבות הקואליציונית – דבר המכונה גם "הגברת המשילות". בד בבד, אחוז החסימה עלול לפגוע בעקרון הייצוגיות, שהוא אחד מעקרונות היסוד במשטר דמוקרטי, ובמיוחד בזכותן של קבוצות מיעוט לייצוג בבית הנבחרים.

מהו הסף שיש לקבוע לשם השגת איזון בין הצורך במשילות לבין הקפדה על העיקרון הדמוקרטי הבא לידי ביטוי בהבטחת ייצוג לקבוצות מיעוט? מה המצב בישראל בהשוואה למדינות דמוקרטיות אחרות בעולם?

תאונות בשולי דרכים בין-עירוניות בישראל

על פי אומדנים, כ-9% מההרוגים בתאונות בדרכים בין-עירוניות בשנים 2013–2018 נהרגו בתאונות שאירעו בשולי הדרך, לרוב בנסיבות של עצירת כלי רכב בשוליים. במסמך מוצגים נתונים על המאפיינים של תאונות השוליים בדרכים בין-עירוניות בישראל בשנים האחרונות ועל היקפן, לצד מידע על תכנון השוליים ועל הקשר בין מאפייניהם לבין בטיחות הנסיעה.

תוכניות לאיסוף כלי ירייה מהציבור תמורת תשלום – מבט משווה

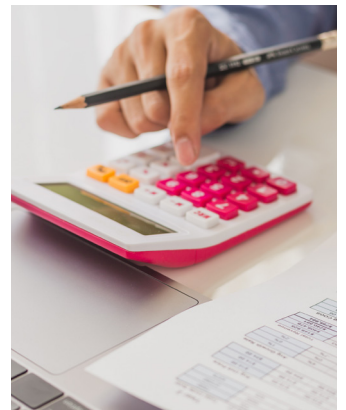
החזקת נשק בידי אזרחים עשויה לשמש ככלי להגנה עצמית, אך לצד זאת היא עלולה להגביר את הסיכון לפשיעה, להתאבדויות ולתאונות נשק. במסמך נסקרות תוכניות, שנערכו בארבע מדינות, לאיסוף כלי ירייה (חוקיים ולא חוקיים) מהציבור. בין היתר כללו תוכניות אלו: תשלום תמורת החזרת כלי הירייה, הבטחה לאי-הפללה, הידוק האסדרה של בעלות על כלי ירייה חוקיים ופעולות הסברה. במסמך מידע על יישום התוכניות ועל יעילותן.

אפליית מחירים על בסיס מגדרי – סקירת ספרות ובחינה בישראל

בספרות הכלכלית אפשר למצוא דיון נרחב בסוגיית אפליית מחירים על רקע גורמים שונים, כגון פלח שוק, אזור, מוצא, מגדר וכיוצא באלה. סיבה אפשרית לפערי מחירים היא התנהגות שונה ומובחנת של הצרכנים בכל פלח שוק, המאפשרת ליצרנים למקב את רווחיהם באמצעות קביעת מחיר שונה.

מצב שבו המחיר למוצר המשווק לנשים גבוה יותר ממחיר מוצר דומה המשווק לגברים, מכונה "המס הורוד" (the Pink Tax). במחקר שנערך בנושא זה על ידי עיריית ניו יורק נמצא בבחינת מוצרי ביגוד, טיפוח, צעצועים ועוד, כי אכן יש "מס ורוד" של כ-7%. מרכז המחקר והמידע של הכנסת בחן האם יש "מס ורוד" גם בישראל בשתי קטגוריות מוצרים: סכיני גילוח ודאודורנטים, ואכן נמצא "מס ורוד" בשיעור של שבין 4.5% לסכיני גילוח עד 41.3% לדאודורנט "סטיק".

היעצות לקידום מעמד האישה ברשויות המקומיות

כדי לקדם את מעמד האישה ואת השוויון בין המינים, וכדי לצמצם את ההפליה ואת האלימות כלפי נשים, נקבע בחוק כי יש למנות יועצות לקידום מעמד האישה בכל הרשויות המקומיות. במסמך נסקרות ההוראות בדבר תפקיד היועצות לקידום מעמד האישה, ומוצגת בו תמונת מצב של יישומן: נתונים על מספר היועצות שמונו, על הכשרתן, על סוגי הפעילויות שהן יוזמות, על תקציב פעילותן. נוסף על כך, במסמך יש התייחסות לפיקוח של הממשלה על תחום זה.

מוסדות דו-לשוניים (עברית-ערבית) במערכת החינוך

בעשורים האחרונים הוקמו בישראל מוסדות דו-לשוניים אחדים. יוזמי המוסדות הללו מבקשים לערער על ההפרדה המסורתית בין יהודים וערבים במוסדות החינוך, באמצעות יצירת מסגרות מעורבות שבהן תלמידים יהודים וערבים לומדים יחדיו. בחמש השנים האחרונות חל גידול של כ-60% במספר התלמידים הלומדים בבתי ספר דו-לשוניים, אף שחלקם בכלל תלמידי מערכת החינוך בישראל עדיין נמוך מאוד. נוכח נתונים אלה אפשר לתהות אם מוסדות אלה מבשרים על שינוי עמוק ומשמעותי במבנה המסורתי של מערכת החינוך בישראל, או שמדובר בתופעה שולית בלבד, שכושר התפתחותה מוגבל.

ניאור וניתוח השימוש בכרטיסים לחיוב מיידי (כרטיסי דביט)

כרטיסים לחיוב מיידי (כרטיסי דביט) הם אמצעי תשלום שבו חשבון הלקוח מחויב באופן מיידי בעת עריכת העסקה. משנת 2015 עד 2018, חלה עלייה של כ-110% בסכומי העסקאות שנעשו בכרטיסי דביט. בנק ישראל מקדם את המודעות לשימוש בכרטיסי דביט, כחלק מעידוד אמצעי תשלום חליפיים למזומן. במסמך מוצגים נתונים על אמצעי התשלום העיקריים בישראל, נתונים על השימוש בכרטיסי דביט וניתוח היתרונות והחסרונות בשימוש בכרטיסי דביט.

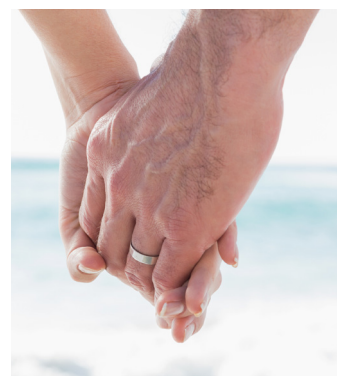
היערכות לקראת יישום החוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח-2018

ב-1 בינואר 2019, נכנס לתוקף החוק לצמצום השימוש במזומן, המגביל העסקה במזומן בין אנשים פרטיים ל-50,000 ש"ח ובעסקאות בין עסקים ל-11,000 ש"ח. נוסף על כך, מוטלות מגבלות שונות על שימוש בשיקים כתוחים וכן על הסבת שיקים. רשות המיסים אחראית על פרסום והסברה לציבור של משמעויות החוק, ובנק ישראל אחראי על יצירת אמצעי תשלום חליפיים לשימוש במזומן, ונוסף לזה הוא גם מקדם אמצעי תשלום אלקטרוניים מתקדמים: ארנק דיגיטלי, תשלומים ללא מגע, הוראת חיוב דיגיטלית ומערכת לסליקת תשלומים מיידיים. במסמך מוצגים עיקרי החוק, נתונים על פרסום והסברה לציבור על החוק, נתונים על אמצעי תשלום פעילים וסקירת אמצעי תשלום מתקדמים.

שלילת גמלת שאירים מאלמנות ואלמנים שנישאו בשנית

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2016 חיו בישראל בממוצע חודשי כ-297,500 אלמנים ואלמנות בגילי 20 ויותר. כ-82% הן אלמנות, כלומר על כל אלמן אחד יש כמעט חמש אלמנות. גילם של כ-96% מהאלמנים והאלמנות הוא יותר מ-50. המוסד לביטוח לאומי משלם לאלמנים ולאלמנות גמלה חודשית, שמטרתה להבטיח אמצעי קיום לשאירים של תושבי ישראל שנפטרו, בשלושה ענפים שונים: ענף שאירים, ענף נפגעי עבודה וענף נפגעי פעולות איבה. מסמך זה מתמקד בעיקר בגמלת שאירים, שמספר מקבליה הוא הגדול ביותר, אך מוצגות בו גם שתי הגמלאות האחרות. נוסף על כך, במסמך מוצגים התנאים המרכזיים לתשלום גמלת שאירים במדינות אחדות בעולם, תוך התמקדות בשאלה האם גמלה זו נשללת במקרה שהאלמן או האלמנה נישאים בשנית.

תוכנית שלבים למתן שירותי חינוך לילדים חולים בביתם – שעות ההוראה ופיקוח על ניצולן

לפי חוק חינוך חנים לילדים חולים, התשס"א–2001, ילדים חולים המרותקים לביתם זכאים לשירותי חינוך בביתם. שירותים אלה ניתנים מאז ינואר 2015 באמצעות תוכנית שלבים המופעלת על ידי זכיין שנבחר במכרז: "קדימה מדע". בשנות עבודת הזכיין הועלו טענות קשות על התוכנית, על השירותים הניתנים במסגרתה ועל אופן הפיקוח של משרד החינוך עליהם. במסמך מובאים הנתונים המרכזיים של התוכנית: תקצובה, זכאות לשעות הוראה בתוכנית וניצולן, וכן נדון הפיקוח של משרד החינוך על שירותי החינוך הניתנים במסגרת התוכנית.

יום המשפחה

לרגל יום המשפחה, שחל בל' בשבט מדי שנה, מצורפים במרכז קישורים למסמכים הקשורים לנושא זה, שנכתבו במרכז המחקר והמידע של הכנסת. המסמכים עוסקים במגוון נושאים, ובהם: פריון, תוכניות לחיזוק התא המשפחתי, תמיכת המדינה בנשים הרות, אלימות במשפחה, ונתונים על נישואים וזוגיות מקבילה בישראל.

- מעקב רשויות המדינה אחר שלומם של ילדים מאומצים במשפחות מאמצות ומתן שירותי תמיכה לאחר סיום הליך האימוץ – סקירה משווה (2018)
- דמי מחלה לנשים הרות – מבט משווה (2018)
- תהליך הפונדקאות בישראל ובחו"ל ומרכיבי עלותו בישראל במימון המדינה (2018)
- אלימות במשפחה בדגש על אלימות כלפי נשים: ריכוז נתוני המשטרה לשנים 2016–2017 (2018)
- תכניות לחיזוק התא המשפחתי – סקירה משווה (2017)
- זכויות הסטודנטים להתאמות עקב טיפולי פוריות, הריון, לידה, אימוץ או קבלת ילד (2016)
- נתונים על גיל האם בלידה ראשונה ושיעורי פריון לפי גיל (2016)
- מבחר נתונים על נישואין וזוגיות מקבילה (2015)
- הסדרים לאיזון עבודה – חיים אישיים במדינות שונות (2015)

